

en San Vicente de Avila, ni en el herrojo de Santa Agueda, ni sobre Altar, ni cuerpo santo, ni en otra Iglesia juradera, so pena de diez mil maravedis para la nuestra Cámara y Fisco al que lo jurare, y al Juez que lo mandare, y al que lo pidiere o demandare.

Id est:

Nullum jusjurandum, etiam à iudice impositum; aut ab adversa parte postulatum, fiat apud sanctum Vincentium Avulensem, aut invictam sanctam Agatham, nec super Altare, aut sancto quopiam cadavere, nec in alia Ecclesia juramenti (H. juradera) frequentata, sub multa decem milium maravedisiorum ad nostrum cubiculum & fiscum (applicandum) juranti, iudici præcipienti, & parti adversæ postulanti aut exigenti.

COMMENTARII

In Legem LXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Juramentum quomodo debet præstari?
- 2 An possit quilibet de populo accusare de isto delicto juramenti, quando quis jurat super rebus sacris?

NOta ex ista lege, quod nemo potest in isto regno juramentum præstare super rebus sacris hic nominatis & designatis, etiam de consensu, licentia, & mandato iudicis, sub pœna hic contenta fisco applicanda; quam incurrit ipse jurans, & adversa pars quæ petit, & ipse iudex qui consensit vel mandavit.

1 Pro cuius perfecta declaratione dico, & præsuppono, quod regulariter de jure communi quodlibet juramentum decisorium, vel calumniæ, vel voluntarium, vel necessarium, regulariter debet fieri & præstari modo & forma communi, ut in toto titulo, ff. & Cod. extra, de Jurej. tamen de consensu & voluntate potest fieri in qualibet Ecclesia, pio loco, vel re sacra: textus est singul. in leg. generaliter, §. final, Cod. de Rebus creditis, ibi: Sive sub ipso iudice præstari oportet juramentum, sive in domibus, sive in sacris scripturis tactis, sive in sacrosanctis oratoriis, & ibi notant & commendant DD. præcipuè Salycet. qui reputat mirabilem: & illum textum ad hoc notat & commendat Bald. in cap. 1. de Nova forma fidelitatis, column. 1. num. 2. idem Bald. in cap. 1. §. Item sacramenta, column. 2. num. 4. de Pace tenenda & jure firman. column. 2. num. 4. probat expressè lex 1. juncta leg. 19. tit. 11. par. tit. 3. Confirmatur ex definitione juramenti: quia juramentum est: *Dictum, assertum, vel promis-*

sum sacræ rei attestatione firmatum: ita Bald. in dict. cap. 1. §. 1. Item sacramenta, column. 2. num. 3. Quod limita & intellige, præterquam si fiat juramentum purgationis vulgaris, submitendo se evidenti periculo, in ferro igneo, vel prælio, aut alio simili casu, quod vult subire, si verum non dicat: quia illud non valet nec potest fieri; nec, si fiat, habet effectum; quia videtur tentari Deus: text. est in cap. Menan. 2. quest. 5. text. in cap. ex tuarum de Purg. canon. text. in cap. 1. & per tot. de Pugn. vulg. & ibi Gloss. ordinaria & communiter DD. Quibus deductis & præsuppositis, dico, quod vult ista nostra lex, quod similiter sit reprobatur & prohibitum juramentum super istis rebus sacris quia solent in eis miracula apparere; & committere litem vel negotium huic miraculo, esset tentare Deum; ideo per nostram legem reprobatur, & prohibetur: & ista est ratio vera & fundamentalis hujus legis.

2 Item adde & extende dispositionem hujus legis, ut quilibet de populo possit accusare de isto delicto & pœna: quia licet regulariter omne delictum censeatur privatum nisi lege dicatur quod sit publicum, & soli parti offensæ quæraturs jus, actio vel accusatio, & non alteri, modò agatur civiliter, modò criminaliter, ut in leg. 3. §. final. ff. de Privat. & in leg. final. ff. de Privat. delict. & in leg. Manifestissimi, Codic. de Furtis, & ibi Glossa ordinaria, & communiter DD. & tenent Bart. Imol. & communiter DD. in leg. 1. ff. de Publ. judic. Bald. & DD. in Rubr. Cod. Qui accus. non possunt, idem Bald. & communiter DD. in leg. Transigere, Cod. de Trans. Abb. & Canon. in cap. cum P. Manconela de Accusat. etiamsi pro tali delicto imponatur pœna mortis, ut est Glossa singularis & unica in leg. penult. de Cond. caus. dat. caus. non secun. quam ibi notant & commendant communiter Doctor. & dixit unicam Bald. in cap. Ac si Clerici, de Judic. column. 4. num. 17. tamen delictum quod respicit offensam Dei dicitur publicum, & ejus accusatio competit cuilibet de populo: Primò, quia illud quod fit in offensam Dei, dicitur fieri in omnium injuriam. Secundò, quia aliàs tale delictum remaneret impunitum, ex quo nulla privata persona sit offensa: ita probat text. in leg. 4. Cod. de Hæc. & ibi notant & commendant Jac. Butr. & communiter DD. textus in leg. Quod senatus, ff. de Injur. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bartol. & communiter DD. in leg. 1. ff. de Public. jud. col. 2. Bald. in leg. Reos. Codic. de Accusat. Ana in cap. 2. de Malef. Angel. & communiter DD. in §. 1. Instit. de Publ. jud. Ex quibus clarè infero & teneo, quod in casu hujus legis accusatio per-

pertinebit cuilibet de populo. Item etiam infero, quod accusatio pœnæ contra blasfemos in regno nostro competit etiam cuilibet de populo.

SI alguno pusiere sobre su heredad algun censo, con condicion que sino pagare à ciertos plazos, que caiga la heredad en comisso; que se guarde el contracto, y se juzgue por él, puesto que la pena sea grande, y mas de la mitad.

Id est:

Si quisquam imposuerit censum aliquem prædium suo ea conditione, ut nisi solverit ad certos terminos prædium incidat in commissum; contractus servetur, & juxta illum judicetur, nec obstat quod pœna sit gravis & plusquam dimidium.

COMMENTARII

In Legem LXVIII.

SUMMARIUM.

- 1 Quis dicatur verus dominus; quasi dominus; Superficiarius, & feudatarius?
- 2 Quis dicatur emphyteuta, & censuarius?
- 3 Differentiæ quæ sunt inter emphyteutam & censuarium.
- 4 An pœna posita in contractu emphyteutico vel censuario debeat servari, licet sit magna?
- 5 Si emphyteuta conveniatur pro annuis pensionibus præteritis, & non possit probare se solvisse pensionem earum, si probat solvisse in tribus annis proximis præteritis, videtur solvisse in aliis.

NOta ex ista leg. quod omne pactum, conditio, vel pœna posita inter partes in contractu census debet servari, licet pœna sit excessiva & ultra dimidiam justi pretii.

1 Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod quidam est verus & proprius dominus rei; scilicet, ille qui habet verum, proprium, perfectum & absolutum jus in re alienandi & disponendi: text. est in leg. Si quis vi, §. Differentia, ff. de Acquirenda possessione, text. in leg. 1. & per tot. ff. de Acquirendo rerum domin. text. in leg. 1. & per totum, ff. & Cod. de Donat. text. in leg. Re mandata, Cod. Mandat. text. in leg. 1. & per totum, ff. & Cod. de Rei vind. Quidam est quasi dominus; scilicet, ille qui habet & acquisivit rem à non

domino cum titulo & bona fide, cum facultate præscribendi: text. est in leg. 1. & per totum, ff. de Public. text. in §. Sed iste quidem, Institut. de Actio. Quidam est proprietarius, scilicet, ille qui habet nudam, & solam proprietatem in re. Quidam fructuaribus; scilicet, ille qui habet tantum usumfructum in ea, ut in leg. 1. & per totum, ff. & Cod. de Usufruct. Quidam est superficiarius; scilicet, ille qui habet superficiem tantum in domo vel re alterius, & in solo, & fundamento ejus nihil juris habet; quam superficiem emit à domino, vel ei aliquam pensionem annuam solvit, text. est in leg. Superficiario, ff. de Rei vind. & ibi communiter DD. text. in leg. 1. & per totum, ff. de Superficiebus, & tenet & declarat Bartol. & DD. antiqui in leg. fin. eodem tit. Jas. notat, & Moderni in leg. 3. §. Si ego, ff. de Oper. novi nuntiat. column. 2. num. 2. Cujus virtus & natura est, quod possit rem vindicare tanquam utilis dominus: Item, quod possit novum opus nuntiare; Item, quod destructa & perempta superficie igne vel alio casu fortuito, pereat in totum superficies, etiamsi suis sumptibus vellet ædificare: ut dictis iuris probatur, & tenet Bald. in Rubric. Cod. de Jure emphyteut. & Moderni in dict. leg. 3. §. Si ego de oper. novi nunt. Quidam est feudatarius; scilicet, ille qui rem immobilem à domino recepit utendam & fruendam respectu ususfructus, & in recompensam ipse & hæredes sui masculi in perpetuum aliquod servitium personale domino annuatim offerant: ita probat text. in cap. 1. §. fin. Quib. caus. feud. amittatur, in lib. 1. Feud. & tenet Bald. column. 3. num. 8. in præludis Feudorum 18. & ibi Jacob. de Belloviso, column. 1. & quest. Alvarot. in præmio Digestor. quest. 7. Jacob. de Sanct. Georg. in tract. Feud. in verb. in feudum, fol. 23. Martin. de Laude in præmio Feud. column. 2. quest. 1. & ibi Curt. column. 12. quest. 6.

2 Quidam est emphyteuta; scilicet, ille qui super re immobili à domino tradita, & reservata sibi directo dominio, & utili translato, imposuit & promisit solvere aliquam annuam pensionem in perpetuum, pretio interveniente vel non, in recognitionem directi domini, vel recompensam fructuum: ita probat text. in leg. 1. & per tot. Cod. de Jure emphyt. text. in leg. 1. & per tot. ff. Si ager vestig. vel emphyt. text. in cap. Potuit de herito: text. in §. Aded, Institut. de Locat. & cond. text. in Authent. Si quas ruinas, Cod. de Sacrosanct. Eccles. text. in Authent. Qui rem. eod. tit. & utrobique Glossa ordinaria, & communiter DD. & tradit etiam Specul. in tit. de Locat. & conduct. §. Nunc alia quo. Bartol. & Moderni in leg. Si mihi & Titio

ff. de Verbor. oblig. & probat lex penult. & final. tit. 8. part. 5. (o) Quidam est censuarius; scilicet ille qui rem immobilem pleno jure cum dominio directo & utili ab alio recepit pro certo pretio statim dato & soluto, & insuper pro certa annua pensione in perpetuum ei præstanda: ita probat text. in cap. Constitutus, de Relin. domin. & ibi Gloss. ordinaria, Innocent. Abb. & communiter DD. Bartol. in leg. 1. §. 1. ff. de Publ. & vestig. Joan. de Imol. notabiliter & alii DD. in cap. Ad audientiam, column. 2. de rebus Eccles. non alien. Jas. in leg. 1. Cod. de Jure emphyt. column. 10. num. 48. licet secundum eos aliquando unus ponatur pro alio a tabellone vel partibus; sed non sunt attendenda verba, sed substantia, virtus & natura cujuslibet contractus secundum eosdem.

Ex quibus ego infero, quod similiter & à fortiori erit censuarius, quando quis in re sua propria immobili aliquo pretio vel gratia constituit alteri censum & aliquam annuam pensionem in perpetuum, vel ad tempus; quia videtur fictè & brevi manu rem illi tradidisse pretio, vel gratis, & postea ab eo recepisse in pleno dominio, & illum censum & annuam pensionem promittere: argumento text. cum materia in leg. Singularia, ff. Si certum petat. Vel aliter & secundo dicas, quod sicut quando quis tradit suam propriam rem alteri in pleno dominio eo pacto & conditione, ut sibi præstetur certus census & annua pensio; ita eadem ratione valet pactum & conventio, ut verus & proprius dominus pretio ab alio recepto, vel gratis constituat ei censum & pensionem in re: & dicitur contractus census sicut primus, & habent locum in eo omnia, quæ sunt statuta in primo; quia est eadem ratio. Et iste est verissimus intellectus & declaratio hujus leg. & ita tenet Bald. licet sic non declaret, in Authent. & qui jurat. Cod. de Bon. auctor. jud. possess. col. 13. n. 59. & expressè & notabiliter Innoc. Abb. Anc. Card. & communiter DD. in cap. in civitate, de Usuris, & tenet & declarat melius quam alibi Palac. Rub. hic col. 1. num. 20. Imò, quod magis est, si quis recepit ab alio pecuniam ut statim efficiatur sua & perpetuò debeat penes eum remanere, ut teneatur præstare quolibet anno, vel ad tempus certam annuam pensionem, sine eo

quod constituat eum super aliqua re vel fundo; iste contractus valet & tenet & est licitus, & recipiens censetur censuarius; nec committitur usura, quia pecunia non est mutuata; nec debet restitui ei, qui dedit, sed perpetuò penes recipientem debet remanere: & sic est licitus contractus, sicut quando quis imponit censum in re quam recepit ab alio, vel in re propria, vel vendit annuos redditus jam constitutos: ita prædicit DD. in dict. cap. in civitate, de Usuris. Quod est singulare & quotidianum. Et his modis, vel quolibet eorum potest & debet ista nostra lex Tauri intelligi & declarari, ut loquatur in contractu census, & in eo valeant & teneant omnia pacta & conventiones, quas partes posuerint.

3 Et ex superioribus, & ex differentia quam posui inter emphyteutam & censuarium, infero sequentia, quæ sunt singularia & notabilia. Primo infero, quod licet emphyteuta non solvens pensionem domino directo per tres annos continuos cadat à jure suo, ut in l. 2. Cod. de Jure emphyt. & in dict. l. penult. tit. 8. part. 5. tamen censuarius non solvens per dictos tres annos, & adhuc plures, non incidit in commissum, nec cadit à jure suo: ita probat text. in cap. Constitutus de relinq. domin. & ibi tenet Gloss. ordinaria, Innoc. Hostiens. Abb. Anchar. Cardin. & communiter DD. tenet etiam & valdè commendat Imol. in cap. Ad audientiam, de rebus Eccles. non alien. Bart. in Authent. equi. de Bon. auctor. jud. poss. Fab. in §. Adeo Instit. de Locat. & con. pen. column. Jas. in leg. 1. Cod. de Jure emphyt. column. 10. num. 48. idem Jas. ubi reputat singulare & perpetuò menti tenendum, in leg. 2. eod. tit. column. 11. num. 44. Secundò infero, quod licet emphyteuta vendens vel alienans rem, irrequisito domino directo, amittat rem & applicetur domino, ut in leg. final. Cod. de Jure emphyt. & in leg. fin. tit. 8. part. 5. tamen censuarius potest licet vendere nullo requisito, & non amittit rem nec jus suum. Et ratio vera & fundamentalis est, quia censuarius est plenus & perfectus dominus rei, & tantum est obligatus ad pensionem, & apud creditorem, cui debetur pensio non est aliquod dominium nec jus rei: sed emphyteuta tantum habet utile dominium, & directum remansit penes dominum; unde in recognitionem ejus res cadit in commissum, &

(o) Hanc sententiam, & sic utile dominium emphyteutam habere defendit Pinell. in l. 2. Cod. de Bonis maternis, part. 3. num. 11. Sarmient. lib. 3. Selectarum cap. 2. num. 26. & sequentibus. Alvar. Velasc. de Jure emphyteutico, part. 1. quest. 13. Corras. lib. 9. Miscellaneorum, cap. 20. num. 2. Vocon. declarat cap. 43. num. 24. Quæ sententia licet receptissima sit, in puncto tamen juris contraria defendi potest, prout eam defendit Duaren. lib. 1. Distinctionum, cap. 17. Main. lib. 1. Actionum in Artem redactarum, cap. 6. Parlador. Rerum quotidianarum, cap. 1. §. 2. num. 14. asserentes unicum tantum esse dominium, idque apud concedentem emphyteusim manere.

& amittitur si pensio non solvatur, vel res alienetur: & in expresso ita tenent Specul. & Joan. Andr. 1. in addit. ejus in titul. de Locato & conducto. §. Sed nunc. vers. 118. & videtur tenere Bald. in leg. 3. Cod. de Servit. & aqua. Jas. in leg. 2. Cod. de Jure emphyt. num. 48. & istud teneo pro firma veritate, licet Jas. teneat contrarium in dict. leg. fin. Codic. de Jure emphyt. quest. 18. num. 131. Quod intellige & declara, nisi inter contrahentes fiat pactum & conventio, quod pretio non soluto per certum tempus, vel re alienata irrequisito creditore, cui pensio præstatur, res incidat in commissum: quia tale pactum & conventio debet servari, dato casu quod pœna sit magna & excessiva: Ista est propria decisio nostræ legis.

4 Item nota ex ista lege principalem conclusionem ejus: quod pœna posita per partes in contractu emphyteutico, vel censuali, debet servari, quamvis sit magna & excedat medietatem: quæ videtur valdè dubia in hoc. Pro cujus perfecta declaratione dico, quod de jure communi maxima erat dubitatio & controversia, utrum pœna apposita in contractu possit exigi in qualibet summa & quantitate? Et vera, & communis resolutio erat, quod pœna legalis regulariter non excedat quadruplum: conventionalis verò, modò apponeretur per verba multiplicativa, ut duplum, triplum, quadruplum, &c. modò per verba numeralia, ut centum, vel mille, &c. possit excedere & valere in qualibet summa: Quod est verum & procedit, quando pœna adjicitur rei vel quantitati certè principaliter deductæ in contractu, vel obligatione: secus verò si adjiciatur factò, rei, vel quantitati incertæ; quia tunc, si ponatur per verba multiplicativa, non potest excedere duplum; si verò per verba numeralia & simpliciter, potest excedere & valere in qualibet summa & quantitate: quia primo casu posset pœna multum excedere plus quam partes cogitassent; secundò verò non. Et in summa ista est perfecta, brevis & compendiosa resolutio hujus articuli & materiæ quam probat textus in leg. Stipulatio ista, §. Alteri. ff. de Verborum obligatione, text. in leg. Si dictum. ff. de Eviction. text. in §. Alteri. Institut. de Inutil. stip. textus in §. Omnes juncto. §. Tripli, & §. Quadrupli, Institut. de Action. & utrobique communiter DD. tenent etiam Bartol. Cin. Bald. Salyc. & communiter DD. in leg. unica. Cod. de Sentent. qua pro eo quod inter. profer. Hoc ergo maximum dubium tollit nostra lex in contractu emphyteutico & censuali, & vult quod pœna apposita inter partes indistinctè valeat & teneat.

Item etiam ista lex in hac sua principali conclusione & decisione potest intelligi, ut loqua-

Anton. Gom. ad Leg. Tauri.

tur in deceptione ultra dimidiam justii pretii, ut ex hoc non rescindatur iste contractus. Pro cujus etiam perfecta declaratione dico, quod de jure communi erat maxima dubitatio, an in contractu emphyteutico & censuali habeat locum remedium, leg. 2. Cod. de Rescind. vend. Et reperias quod Speculat. in titul. de Locato. §. Nunc verò aliqua, versic. 90. Quæro &c. tenet quod sic; quia assimilatur contractui locationis & conductionis, ut in §. Adeo, Institut. de Locat. & conduct. Bald. in Rubr. Cod. de Jure emphyteut. versic. Quæro an valeat, &c. idem Bald. in leg. 2. Cod. de Rescind. vind. column. 4. num. 6. & ibi Paul. & Salycet. column. 4. & magis communiter DD. Jas. in leg. 1. Cod. de Jure emphyteut. num. 74. & 75. Et tenendo hanc partem, læsio vel deceptio ultra dimidiam æstimabitur hoc modo scilicet. quando facta æstimatione & contemplatione pensionis recipiendæ per 20. annos, & considerata æstimatione ipsius rei, non resultat ex aliqua parte læsio vel deceptio ultra dimidiam: ita probat textus in Authent. de Non alienand. aut permutandis, &c. collat. 2. quem ibi ad hoc notat & summè commendat Angel. & alii DD. Sed contrarium hodiè vult & statuit nostra lex, imò quod in tali contractu emphyteutico vel censuali non habet locum rescissio contractus propter maximam læsionem ultra dimidiam justii pretii: Pro qua potest facere urgens ratio: quia maxima incertitudo est & versatur circa tempus fructificationis & solutionis pensionis & census, & circæ finem & extinctionem ejus: ergo meritò non potest cognosci nec constare de læsione ultra dimidiam justii pretii.

5 Item adde pro complemento hujus legis & materiæ, quod si emphyteuta vel censuarius conveniatur pro annuis pensionibus præteritis, & non possit probare solutionem earum; eo ipso quod probet & ostendat scripturam, apocham, vel schedulam, in qua contineatur se solvisse in tribus annis proximis præteritis, præsumitur retrò totaliter solvisse in omnibus annis præteritis, nisi contrarium probetur: textus est singularis & unicus in jure in leg. Quicumque. Cod. de Apochis publicis, lib. 10. quem ad hoc reputant ibi mirabilem Bartol. Luc. de Penna, Platea, & communiter DD. Illum etiam reputat unicum Bald. in leg. 2. Cod. de Doris promis. & illum etiam ad hoc notat & commendat Glossa ordinaria in lege 2. Cod. de Jure emphyteut. in verb. Repellere, in med. & ibi reputat singularem Salycet. col. 2. & communiter alii DD. præcipuè Jas. num. 168. & licet illa lex loquatur in emphyteuta reipublicæ, tamen eadem ratione idem est in emphyteuta vel censuario privatæ personæ, & in quolibet colono vel inquilino: ita Bald. in cap. Litte-